

Ylilääkäri, THL:n Laaturekisterit 2021-2022 -projektin johtaja Jonna Salonen

05.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston kuulemistilaisuus 06.10.2022

Laaturekisterien kehittäminen ja rahoitus

Kansallisen laaturekisteritoiminnan tarkoituksena on seurata ja kehittää hoidon sekä palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Laaturekisterien tiedot auttavat varmistamaan, että sote-palveluilla saavutetaan haluttuja vaikutuksia, ja niiden avulla hoitoa voidaan ohjata nykyistä kustannusvaikuttavampaan suuntaan. Vuoden 2023 alusta käynnistyvä THL:n pysyvä laaturekisteritoiminta on erityisen tärkeää nyt, kun Suomessa toteutuu historiallisen suuri sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, jonka keskeisinä tavoitteina ovat hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, yhdenvertaisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaaminen, palveluiden saatavuuden parantaminen ja kustannusten kasvun hillitseminen.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen on varattu noin 22 miljardia euroa vuodelle 2023. Tähän verrattuna kansalliset laaturekisterit tuottavat oleellista tietoa sote-palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta hyvin marginaalisin kustannuksin. Laaturekistereistä saatavan tiedon avulla voidaan parantaa hyvinvointialueiden hoidon laatua ja tasoittaa siinä esiintyviä eroja. Jatkossa laaturekisteritoiminnan avulla on mahdollista kohdentaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten aika ja yhteiskunnan rahat entistä vaikuttavammin ja oikeudenmukaisemmin.

Projekteista pysyvään toimintaan

THL:ssa on selvitetty ja kehitetty kansallista laaturekisteritoimintaa eduskunnan lisärahoituksella ensin Terveydenhuollon kansalliset laaturekisterit -pilottihankkeessa vuosina 2018–2020 ja tämän jälkeen Laaturekisterit 2021–2022 -projektissa. Laaturekisterien ylläpitäminen tuli THL:n lakisääteiseksi tehtäväksi vuonna 2019 uudistetussa THL-laissa. Kevään 2022 kehysriihessä THL:n laaturekisteritoiminnalle osoitettiin 1,4 M€ vuodessa vuoden 2023 alusta alkaen. 1.9.2022 STM antoi ensimmäisen laaturekisteriasetuksen, jossa THL:n rekisterinpidolle nimettiin yhdeksän laaturekisteriä: diabetes-, HIV-, munuaistautien, psykoosien hoidon, selkä-, sydän-, suun ja hampaiden sairauksien hoidon, tehohoidon sekä tulehduksellisten reumasairauksien laaturekisterit. Asetus tulee voimaan 1.1.2023.

Laaturekisteritieto on avain kustannusvaikuttavan hoidon laadun seuraamiseen ja sen parantamiseen

Vajaan viiden vuoden aikana on käynyt ilmeiseksi, että THL:n laaturekisteritoiminnalla on suuri potentiaali. Esimerkiksi diabetesrekisterin tietojen avulla toteutetussa vertaiskehittämistoiminnassa on nähty konkreettista hoitotulosten paranemista. Näiden tulosten perusteella tehdyissä alustavissa arvioissa on laskettu, että diabetesrekisteriin sijoitettu investointi maksaa itsensä takaisin 2–3 vuodessa.

Toinen konkreettinen esimerkki laaturekisteritiedon tuomasta kustannussäästöpotentiaalista on lääkehoitojen nykyistä parempi kohdentamisen mahdollisuus. Monien sairauksien hoitoon käytetään nykyään kalliita biologisia lääkkeitä, joiden rinnalle on kehitetty biosimilaareja eli alkuperäistä lääkettä vastaavia, mutta hinnaltaan halvempia lääkkeitä. Suomessa on tavoitteena saada biosimilaarit nykyistä

Ylilääkäri, THL:n Laaturekisterit 2021-2022 -projektin johtaja Jonna Salonen

05.10.2022

laajempaan käyttöön. Potilaiden hoidosta vastaaville lääkäreille on tärkeää samalla varmistua siitä, että hoito säilyy turvallisena ja tehokkaana.

Esimerkiksi reumasairauksien lääkehoidon vuosikustannukset ovat 200 M€. Suurin osa kustannuksista syntyy biologisista lääkkeistä. On arvioitu, että biosimilaarien nykyistä laajemmalla käytöllä reumasairauksien hoidossa voidaan saavuttaa jopa noin 50 M€ säästö. Kun tehdään laajamittaisia muutoksia hoitokäytännöissä, on tärkeää seurata niiden vaikutuksia hoitotuloksiin. Reumapotilaiden kohdalla tämä on mahdollista ainoastaan tulehduksellisten reumasairauksien laaturekisterin avulla edellyttäen, että rekisterin toimintaan ja kehittämiseen voidaan investoida riittävästi.

Diabetes- ja reumarekisterin tuottamat hyödyt ovat vain yksittäisiä esimerkkejä laaturekisteritoiminnan potentiaalista. Nyt on tärkeää saada rakennettua pysyvälle kansalliselle laaturekisteritoiminnalle tukeva ja kestävä pohja, jotta THL:n ensimmäisillä laaturekistereillä saavutetaan mahdollisimman suuri hyöty ja samalla luodaan paremmat edellytykset uusien rekisterien mukaan saamiselle jatkossa.

Laaturekisteritietoa voidaan hyödyntää myös tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa

Vaikka kansallisten laaturekisterien ensisijainen käyttökohde on laadun ja vaikuttavuuden seuraaminen ja parantaminen, ovat ne hyvin arvokasta aineistoa myös tieteelliselle tutkimukselle ja innovaatiotoiminnalle. Kun laaturekisterien rekisterinpitäjäksi tulee THL, voi Findata jatkossa myöntää tietolupia niiden aineistoihin toisilain mukaisiin käyttötarkoituksiin. Tänä syksynä saatujen yhteydenottojen ja tiedustelujen perusteella laaturekisterien aineistot kiinnostavat laajasti monia tahoja.

Riittävä rahoitus mahdollistaa kehittämisen

Vaikka valtion vuoden 2023 budjettiesityksessä olevalla 1,4 M€ rahoituksella THL:n pysyvä laaturekisteritoiminta saadaan käyntiin, ei tämä ole riittävä summa viemään rekisterien kehitystä riittävän ripeästi eteenpäin. Toimintaan kohdistuvat suuret odotukset voidaan lunastaa vain, jos työtä voidaan tehdä täysipainoisesti. Työssä täysin välttämätöntä on huolehtia kunkin rekisterin syvällisestä sisällöllisestä asiantuntemuksesta, joka varmistetaan tukeutumalla alan asiantuntijaverkoston. Yhdeksän laaturekisterin asiantuntijaverkoston toiminta vaatii huomattavaa resurssia. Myös kustannustehokkaan tietotuotannon rakentaminen vaatii merkittävää investointia. THL on laskenut, että laaturekisteritoimintaan tarvittava resurssi olisi vähintään n. 3 M€ vuodessa. Jos rahoitus jää nykyisen budjetin tasolle, tulee työ etenemään liian hitaasti, jotta kansallisista laaturekistereistä saadaan riittävä tuki toimintaansa käynnistäville hyvinvointialueille sekä kansallisille sosiaali- ja terveydenhuollon kustannussäästötavoitteille.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Sirpa Soini